

Monumentnummer*: 506632

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 18 juli 2005
Kadaster deel/nr 82634/65

Woonplaats* Maastricht
Gemeente* Maastricht
Provincie* Limburg

Kadastrale gemeente* Maastricht
Sectie* D
Kadastraal object*
Appartement aanduiding
Grondperceel 4638

Omschrijving**

Inleiding

Voormalige gemeentelijke GASFABRIEK van Maastricht, 1912, gebouwd ter vervanging van een uit 1858 stammende fabriek. Voor de nieuwbouw was oorspronkelijk een constructie in ijzer voorzien, geoffreerd door de Fa. Klönne te Dortmund (D). Uit kosten- en veiligheidsoverwegingen koos men voor een betonconstructie waarin de oorspronkelijk ontworpen ijzerconstructie vrijwel exact is overgenomen.

De gasfabriek bestaat uit een stokerij, bunkergebouw, kolenloods, was- en kleding- en schaftlokalen. De fabriek werd gebouwd in functionalistische stijl, naar een constructieberekening van architect Jan Gerko Wiebenga, in opdracht van de gemeentebedrijven Maastricht.

Aannemer was de N.V. Industriële Maatschappij F.J. Stulemeijer te Breda, constructeur ir. Jan Gerko Wiebenga was in dienst van voornoemde aannemer. De Fa. Klönne uit Dortmund was verantwoordelijk voor de bouw van de oveninstallatie. De stokerij werd in 1914 met twee traveeën verlengd.

De gasfabriek, die in 1930 werd stilgelegd, werd gebouwd op een terrein dat deel heeft uitgemaakt van de vestingwerken "De Fronten".

Omschrijving

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

De gasfabriek heeft een vrijwel rechthoekige plattegrond en een in hoogte variërende ondergrond. Door middel van grondverzet richtte men het terrein zodanig in, dat er een niveauverschil van zes meter ontstond tussen twee horizontale vlakken, die met een hellende dam met elkaar verbonden zijn. De gasfabriek telt drie aaneengeschakelde bouwvolumes met variërende hoogte en is als geheel gebouwd op de overgang van de twee terreinniveaus. Platte daken, uitkragende betonnen dakplaten op consoles. Het geheel is uitgevoerd als betonskeletconstructie, gewapend met grote hoeveelheden ijzer. Het betonskelet is ingevuld met holle betonstenen.

De fabriek is opgebouwd uit een drietal volumes, te weten een kolenloods, waarop aan de zuidzijde een hoog bunkergebouw en een lagere stokerij aansluiten.

De KOLENLOODS aan de noordzijde meet 14x56 meter en bevatte zeven silo's. Een vijftal van deze silo's is gesloopt als gevolg van de aanleg van de nieuwe rondweg (2017). Van zes van deze silo's liep de bodem onder een hoek van 35 graden. Vanaf het hoge terreindeel liep een spoor over twee zware gewapende betonbalken die overdekte kolenloods in. Boven het diepste punt van deze silo's, die samen 2900 ton kolen kunnen bevatten, liep een elektrische grijperkraan. Deze kraan transporteerde de kolen naar de zevende silo, die onder 45 graden lag en als trechter fungeerde. Een stootgoot voerde de kolen vandaar naar de kolenbreker. Deze kolenloods heeft in de tweede laag van door betonkolommen gescheiden gevelvelden drie rechthoekige stalen zesruits vensters. De loods is doorgezaagd op een punt waarbij één silo in zijn geheel en één silo voor een deel behouden zijn gebleven om het verhaal van dit deel van de gasfabriek voldoende herkenbaar te houden. De overige silo's zijn verdwenen als gevolg van de aanleg van de rondweg en het behoud van de verdedigingswerken. Aan de kopzijde en de aan het verhoogde terreingedeelte grenzende lange zijde is geheel open. De draagconstructie van de kolenloods is samengesteld uit kolommen, balken en dwarsbalken, die in hun ontmoetingen een grotere doorsnede krijgen. De zware balken van het spoorviaduct rusten op jukken, die in de tussenschotten van de silo's zijn opgenomen. De dakvloer vormt met balken en dwarsbalken een geheel.

Tussen de kolenloods aan de noordzijde en de stokerij aan de zuidzijde ligt het BUNKERGEBOUW. Op een grondvlak van 5,80x13,65 meter bevatte dit gebouw waterreservoirs voor de waterleiding van de fabriek, een ketelhuis, een hoogbunker, een laagbunker en een trappenhuis. Elevatoren brengen de kolen naar de hoogbunker.

De STOKERIJ meet ongeveer 22x13,65 meter en bood plaats aan drie grootovens. De stokerij kenmerkt zich door een verhoogd middenschip, een oostelijke zijbeuk met steunberen waartussen zich, verdeeld over een zevental traveeën, aanzienlijke, rechthoekige stalen vensters bevinden.

De draagconstructie van de stokerij en het bunkergebouw wordt gevormd door een stelsel van zware en lichte kolommen, die onderling zijn verbonden door balken, vloeren en trappen. Ter overspanning van de ovenruimte zijn op de bovenste verdieping van de stokerij vakwerkliggers aangebracht met een lengte van 19,60 meter.

Waardering

De gasfabriek van Wiebenga is van cultuurhistorisch belang als bijzondere uitdrukking van een bestuurlijke ontwikkeling (gemeentelijke verantwoordelijkheid voor nutsvoorzieningen), als uitdrukking van een technologische en typologische ontwikkeling en vanwege de innovatieve waarde van het ontwerp.

Het gebouw is van zeer bijzonder belang voor de geschiedenis van architectuur en bouwtechniek, vanwege de betrokkenheid van ir. J.G. Wiebenga en vanwege het materiaalgebruik.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

De fabriek beschikt over een redelijke mate van architectonische gaafheid van het exterieur en is van zeer groot belang vanwege de architectuurhistorische, bouwtechnische, typologische en functionele zeldzaamheid, verbonden met de relatief hoge ouderdom van de constructie en ontwerp.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Industrie

Functie

Nutsbedrijf